

נכרי וישלם לו דמיו מכיסו ולא אסרו מפני זה אלא למכור לנכרי חמצו ממש^{ק"ו} אם הוא בענין שאפשר לכא תקלה לישראל אחר שיקח חמצו מן הנכרי כמו שיתבאר בס' תס"ק^{ק"י} אבל זה אינו מוכר לו כלום אלא שאינו קונה ממנו אין לנו לבוף אותו על כך^{ק"ט} רק אם יצאה מנצמו לעשות המזב והישר לבער ולשלם להנכרי דמיו כדי שלא תבא תקלה לישראל אחר על ידו (ד) תבא עליו ברכה:

תמא דין מי שהלוח על חמין וכו' סעיפים:

א ישראל שהלוח לישראל חבירו ונתן לו הלוח משכון של חמין^ט בין שמשכנו בידו בשעת הלואה^ה בין לאחר כך ואמר אם לא אפרע לזמן פלוני תגבה חובך ממשכון זה שבידך אע"פ שקבע לו זמן פרעון לאחר הפסח אף על פי כן כשיגיע הפסח חייב לבער משכונו מן התורה ואם אינו מבערו עובר עליו ככל יראה אע"פ שהתנה עם הלוח שאם יגב ממנו המשכון או יאבד קודם שיגיע זמן פרעון לא יתחייב באחריותו ויפרע לו כל חובו משלם מכל מקום כיון שכל זמן שהמשכון הוא ביד המלוה הוא קנוי לו והרי הוא כשלו לכל דבר לקדש בו את האשה^ד ולקנות בו עבדים וקרקעות^ה כמו שנתבאר באבן העזר ס' כ"ח^ו ישראל מישראל קונה משכון^ו מגזירת הכתוב לפיכך הוא עובר עליו כאלו היה שלו ממש (וכיצד יתנהג בביעורו עיין בס' תמ"ג^ו):

ב נכרי שהלוח לישראל ונתן לו הישראל משכון של חמין^ט ואמר לו מעכשיו יהא כל חמין זה שלך^א במתנה^ב או במכירה^ג גמורה בעד המעות שנתת לי אם לא אפרע אותה לך לזמן פלוני אף על פי שהתנה^ד עמו הנכרי שאם יגב ממנו המשכון או יאבד

קונטרס אחרון

(יד) תבא עליו ברכה בו בודאי שכן נכון לעשות למי שאפשר לו כדי לחוש לסברת המ"א^{קמ"ו}, באשר שהמתיר^{קמ"ז} אין להם ראייה ברורה, כי לשון הג"מ^{קמ"ח} יש ליישוב לבו הסברות^{קמ"ט}:

ח סעיף ו וא"ך.

ט חשונה דף ל ע"ב. מור וש"ע ס"א.

י גמרא דף לא ע"ב. מור וש"ע שם.

יא רש"י שם ר"ח לא קשיא. רמב"ן במלחמות שם (ג), מ"ב. מור וש"ע שם. ב"ח רש"י הפסוק. וראה לקמן ס"ז וש"ג (אם סוג בקנין מעות שתתן לו) וק"א ס"ק ד (הדינו בקנין משכונו).

יב ראה מ"א ס"ק ג ד"ה אבל.

יג רמב"ן שם. ב"ח שם. וראה מ"ט רעיונים.

יד וכו"ה לקמן ס"ו – שהתנה, אבל מן הפסח האחריות היא על המלוה כשהמשכון אצלו ואמר מעכשיו (ראה הפנים ביד אפרים על מנ"א ס"ק ג). וראה לקמן ס"ב, שאם לא אמר מעכשיו אין האחריות מן הפסח על המלוה אפילו כשהמשכון אצלו. וראה לקמן ס"ז, שאם לא נתן את המשכון ליד המלוה אין מן הפסח נשאר האחריות על הלוח (אפילו אמר מעכשיו).

קכז האמר באבילה ונותר בהנאה, כדלקמן ס' תמב ס"ט.

קכח סעיף ב וא"ך.

קכט ח"י ס"ק ה. וראה ק"א ס"ק יג. לקמן ס' תמח ס"ב.

סימן תמא

א לבוש ס' תמ סוף ס"ה. ב"ח וד"א סוסי' זה. מ"ז ס' תמנ ס"ק ד.

ב ב"ח שם. וראה תוס' ל"ב, ב ר"ה ברבי יצחק.

ג ב"ח שם. אלה נזמא ס' תמ ס"ק ה. וראה להם שלמה א"ח ס' עג.

ד מ"ז שם. וראה קובץ יגדיל תורה (ג) לג ע"א.

ה תוס' קדושין ה, ב ר"ה משכון. רא"ש שם פ"א ס"ה.

ו סעיף יב. וברעה הא' שם הדינו אף בשעת הלואתו. ז גמרא דף לא ע"ב. וראה רשימות שעורים ס' כ הערך 13.

ציונים לקונטרס אחרון

וימכור לנכרי, ויהרר לתקן שלא יחזור הנכרי וימכורנו לישראל (כדלקמן ס' תמב ס"ט).
קמט כמבואר בפנים כאן, דהבא שאני שאינו מוכר לו כו'.

קמו סוף ס"ק א.

קמז ח"י ס"ק ד.

קמח סוף ה"ל ח"י"ג, גבי חטי חמין שנתערבו בחטי חמין שאחר הפסח יילך הנאה לים המלח.

הלכות פסח תמא

זה

לא יתחייב באחריותו ונמצא שכל זמן שלא פרע לו הוא באחריות הישראל¹⁰ אף על פי כן כשיגיע הפסח אין הישראל צריך לפדותו מהנכרי כדי לבערו אף על פי שזמן הפרעון שקבע הנכרי הוא לאחר הפסח¹¹ וכל ימי הפסח עדיין החמץ הוא באחריות הישראל מכל מקום אם מעשיו בזמן בעור החמץ דעת הישראל הוא שלא לפדות המצו מיד הנכרי בזמן שקבע לו לפדותו ממנו¹² נמצא שלמפרע היה כל החמץ של הנכרי משעה שמשכנו בידו ואיך שהרי אמר לו הישראל מעשיו יהיה כולו שלך אם לא אפרנו ממך בזמן פלוני ולפיכך הרי זה דומה למקבל עליו אחריות על חמצו של נכרי המינה בביתו של נכרי¹³ שאינו עובר עליו כלום כמו שנתבאר בסומן ת"מ¹⁴:

ג. ואם נמלך הישראל לאחר הפסח ופדאו ממנו בזמן שקבעו לו נמצא שלמפרע היה חמץ זה של הישראל כל ימי הפסח ועבר עליו בכל ימצא לפיכך הוא אסור באכילה ובהנאה לכל אדם מישראל כשאר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח¹⁵:

ד. אבל אם לא אמר לו הישראל מעשיו יהיה כולו שלך אלא משכנו אצלו בסתם ואמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני יהיה כולו שלך¹⁶ אע"פ שכבר הגיע זמן הפרעון קודם הפסח ולא פרע לו ונמצא שכבר נחלט החמץ להנכרי קודם הפסח שהרי אף אם הישראל רוצה לפדותו מיד הנכרי לאחר שעבר הזמן אינו יכול להוציאו ממנו בעל כרתו בדיניהם מכל מקום כיון שבדיני ישראל¹⁷ יכול לפדותו אף לאחר הזמן דכיון שלא אמר לו מעשיו

יהא שלך הרי זה אסמכתא בעלמא¹⁸ * ונמצא שחמץ זה אינו קנוי להנכרי מדין תורה שהרי הישראל יכול לפדותו ממנו לעולם ואין לו בו אלא שעובר על חובו¹⁹ וגוף החמץ הוא של ישראל שהנכרי אין קונה משכנו מישראל²⁰.

לפיכך חמץ זה לאחר הפסח הוא אסור בהנאה לכל אדם מישראל²¹ והיינו שאסור לכל אדם לקנותו מן הנכרי שהרי הישראל בעל החמץ עובר עליו בכל ימצא²² והרי דינו כשאר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אבל ישראל בעל החמץ חייב לפדותו מהנכרי ולבערו

בפסח, משום דאמר ע"ל (א"ר). וראה לקמן ק"א ס"ק ה', שגם נכרי מישראל יש מחלקות אף יש במשכנו דין אסמכתא (אלא שבוה ק"ל כהרמב"ם וסיעתו דהוי אסמכתא). וראה לקמן סי'ג, ולקמן הל' הלאה שם, שאם אוצר מעשיו לא הוי אסמכתא לדברי הכל. וראה הקרי והלכות ד. סו. א.
כד רמב"ם בהלכות (ט. ב.).
כז גמרא לא, ב.

כו רש"י מהדרין כו, ב. ד"ה אסמכתא. ור"א ס' תקטב סי"ג. וכל לקמן סט"ג. הל' הלאה סכ"ה. הל' ערות ושטרות ושלישית סמ"א.

כז סימן זה בשו"ע לא הגיע לדעתו, וראה ש"ע ורמ"א שם ס"ט, וש"ע שם ס"ק יח.

כח תמ"א ס"ק ג.
כט כדלעיל סי' תמ ס"א, בהפסקי המין ביד נכרי (ואין הנכרי מתבטל להקנות לו המקום שהחמץ עליו). הגהת מהר"ל (בתי"ק): כלומר תמ"ד, כיון שקא השאיל לו כו'. עיי' טו' תת וביקרא שם (ס"ק א"ב).

טו הדנה ליה כמקבל אחרות חמצו של נכרי בביתו של נכרי. וראה תמ"א ס"ק ג. ד"ה קשה. לעיל סי' תמ ק"א ס"ק י.

טז כדעת הראב"ד פ"ד ה"ה. ובמ"מ שם שכן דעת כל האחרונים. ש"ע שם.

יז ט"ז ס"ק ב. ח"י ס"ק א. פרי"ח ס"א וסי' תנח ס"ג ד"ה ומ"ש אבל מתנה. וראה שו"ע צמח צדק א"ח ס' נה סף אור. ד.

יח תמ"א ס"ק ג. ד"ה קשה.
יט כדף ס"ה. וראה ק"א שם ס"ק י.
כ ט"ז סף ס"ק ב. ח"י ס"ק א וס"ק ה.

כא דומ"ט פ"ד ה"ה. מ"ק ב. (בשם מ"מ שם), שבי"ה דעת רוב האחרונים. וכל"ה משנענות ש"ע ס"א.

כב ראה לקמן ס"ג. וק"א ס"ק ה, מתי דייננת ליה בדיניהם ומתי ביני ביני ישראל.
כג פ"ח ס"א ד"ה ורמ"א. ח"י ס"ק ג. וראה לקמן הל' הלאה סכ"ד שגם בישראל מישראל יש חילוקי ערות אם יש במשכנו דין אסמכתא (אלא שכלל הדעות עובר

הלכות פסח תמא

מן העולם לגמרי שהרי הוא חייב להנכרי מעות ועל ידי חמץ זה האסור בהנאה שנחלט ביד הנכרי הוא נפטר מחובו נמצא שהוא פורע חובו מאיסורי הנאה?¹

ה' וכל זה כשהחמץ הוא שוה יותר ממה שהוא חייב להנכרי שאז יש בו דין אסמכתא?² אבל אם אין החמץ (א) שוה אלא כרי חובו יש אומרים³ שאין בו דין אסמכתא ממעם שנחבאר בחושן משפט סי' ר"ז ולפיכך אם כבר הגיע זמן פרעון קודם הפסח ולא פרע לו בזמנו הרי כבר נקשה החמץ להנכרי מרן תורה והרי זה כחמצו של נכרי שעבר עליו הפסח שהוא מותר אפילו באכילה ויש לסמוך על דבריהם באיסור חמץ שעבר עליו הפסח שאינו אלא מדברי סופרים כמו שיתבאר בס"ה תמ"ה⁴:

ז' ואם הקנה (ב) הישראל את החמץ הוה לנכרי קודם הפסח בקנין גמור המועיל שיהיה כולו חלוט לו בעד חובו ולא יכול לפדותו ממנו בעל כרחו לעולם⁵ כגון שאמר לו קודם הפסח כל חמצי שתחת ירך הריני נוטנו לך במתנה גמורה או במכירה בעד המעות שהלית לי או שאמר לו יהא כולו שלך בעד חובי שבאמירה זו נקנה כל החמץ להנכרי אף שהוא יותר מכרי חובו כמו שנחבאר בחושן משפט סי' ע"ג⁶ לפיכך אפילו אם לא הגיע זמן פרעון עד לאחר הפסח והלך הישראל בעל החמץ ופדה חמצו מיד הנכרי

קונטרס אחרון

(א) שוה אלא כרי בו ע"י בח"מ סי' ר"ז¹ ותמצא שכן דעת התוספות² והרא"ש³ והטו"ש⁴, וכן הוא דעת רוב הפוסקים כמבואר שם בב"י⁵. ורמ"א שם לא הביא דעה ה' אלא משום שיש נפקא מינה בהמתוך יכול לומר קים לז', אבל לענין איסור והיתר פשיטא דעיקר כהסכמת רוב הפוסקים, ומכל שכן להקל באיסור דרבנן דאף בספיאק מקילינן כמו שיתבאר בס"ה תמ"ח⁶ ותמ"ט⁷ ע"ש. ואף למי שאסר שם באכילה, יש להחזיר כאן כהסכמת רוב הפוסקים. והא דסתמי הפוסקים כאן, היינו משום משכון הוא שוה יותר מכדי חובו, וכן הירץ הש"ך ב"י סי' רכ"א סי"ק מ"ג:

(ב) ואם הקנה בו והו פשוט ומבואר בכוונת המ"א⁸, שנתפק אם הוא מחויב לפדותו אחר הפסח, ולא חוכר כלל אם מחוייב לפדותו קודם הפסח שלא יעבור עליו בבל יראה, אם כבר הגיע הזמן ולא פרעו, דאף בהכי מיירי הש"ע, כמ"ש המ"א לעיל⁹, אלא ודאי דקודם הפסח א"צ לפדותו אלא שיקנה אותו לנכרי בהקנאה גמורה וכמ"ש בפנים:

לג סעיף ל'

לד שוה מועיל אפילו כשהחמץ מונח ברשות הישראל, דלקמן סי"ט. וכשהוא ברשות הנכרי מועיל אפילו כגון כו. וראה תהלה לידו ח"ג סי' לב אות ד' וסי' לג אות ג. לה ראה רמ"א שם סי"ז (שוקא בדחוקי המזלה יכול להורו בו). וראה גם שיע' סי' עב סב"ו וש"ך שם סי"ק קוד. שיע' סי' שלו סי' ושל"ך שם סי"ק ה' (שגם בזה י"א שכשהוא ברשותו מני באמורה). וראה גם לקמן סי' ס"ב.

ל' ח"א שם (שנתפק בזה. ראה ק"א סי' ב). חזי סי"ק ד' (שראי להחמיר). וראה לעיל סי' תמ ק"א סי"ק יג. וראה קובץ גידול תורה (ג') ג' ע' רלג. לא בנקום ששיך דין אסמכתא, היינו לדעת הפוסקים כן כמשנבאר (במצוין לעיל), או באופן כששולע ח"ה"ט סי' רז ס"ט. וראה תהלה לידו ח"ג סי' לב אות ב"ג. לב רש"י ב"מ טו, א' ד"ה אני אומר. שם ע"ב ד"ה בני מור ושולע ח"ה"ט סי' רז ס"ט. וראה ק"א. פמ"ד צמח צדק שבכ, א.

צינונים לקונטרס אחרון

ז' ראה טור ורמ"א ח"ה"ט סי' כה סי' ושל"ך שם סי"ק יז. וראה גם לעיל סי' תלד סי"ק ד' ושי"ג. ח' סעיף ל'. ט' בט"ז ח"ז שם. י' בית רס"י תמט, מ"א שם סי' ב. דעה ב' דלקמן סי' תמח ס"ל. יא סי"ק ג' ד"ה ודע, וכדלעיל (בפנים) סוף סי"ד ובמצוין שם. יב סוף סי"ק ב.

א סעיף טו. ב ב"מ טו, ב' ד"ה ואי (שוק לענין קרקע כתב דחשיב גזים אפילו בכפי שויו. וראה נכסת הגדולה הגב"י סי"ק קמה). ג שם פ"ה סכ"ט (שכתב כמו בתוס' שם). ד שאף לענין קרקע פסקו כרש"י שם טו, א' ד"ה אני אומר. ה סט"ז ד"ה והוי יודע. ו רמב"ן שם טו, א' ד"ה ולמיומני. ב"י שם בסם תלמידו הרשב"א. נמוקי יוסף שם (ל' ב) ד"ה רב.

הלכות פסח תמא

צו

שנתרצה להחזירו לו הרי חמץ זה מותר אפילו באכילה שהרי כל ימי הפסח היה קנוי להנכרי לחלוטין¹⁷:

ז וכל זה כשמחץ הזה היה מונח ברשות הנכרי כל ימי הפסח אבל אם היה מונח ברשות ישראל¹⁸ שלא משכנו ביד הנכרי מעולם¹⁹ אע"פ שאמר לו מעכשיו ידא כולו שלך²⁰ אם לא אפרע לך לזמן פרעון ואפילו הגיע הזמן קודם הפסח ולא פרע לוי²¹ וכבר נקנה החמץ לנכרי לחלוטין²² מכל מקום כיון שהוא מונח ברשות הישראל הרי הוא חייב באחריותו²³ מדין תורה שאם יגנב או יאבד ממנו יתחייב לפרוע לו כל חובו משלם שהרי לא אמר לו לא יהא לך פרעון רק מזה החמץ²⁴ אלא לזה ממנו בסתם ובהלואה זו נשתעבדו כל נכסי הישראל לפרעון חובו ואף על פי שהישראל הקנה לו החמץ באם שלא יפרע לו בזמנו מכל מקום בהקנאה זו לא נפקע שיעבדו משאר נכסיו וכיון שאם יגנב ממנו החמץ או יאבד חל ההפסד על הישראל הרי הוא כשלו וחייב לבערו בערב פסח מן התורה ואם לא יבערו הרי הוא אסור בהנאה לאחר הפסח כדון חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואם בא הנכרי ליטול אותו מחוייב הישראל לפרותו מידו ולבערו ולא יניחנו ליטול אותו שלא יהא פורע חובו באיסורי הנאה²⁵ כמו שנתבאר²⁶:

ח אבל אם התנה הישראל עם הנכרי שאם יגנב ממנו החמץ או יאבד לא יתחייב הוא באחריותו אלא הנכרי יסדר חובו אינו צריך לבערו והרי דינו כאלו היה מונח ברשות הנכרי כל ימי הפסח²⁷ ועל דרך שנתבאר למעלה²⁸:

ט ואם הקנה הישראל את החמץ להנכרי קודם הפסח בקנין גמור המועיל להקנותו להנכרי את החמץ שיהיה קנוי לו לחלוטין אף כשהוא מונח עדיין ברשות הישראל²⁹ כגון שהקנה לו על ידי (ג) קנין סודר³⁰ או אגב קרקע³¹ (כמ"ש בחושן משפט סי' קצ"ח)³²

קונטרס אחרון

(ג) ועל דיו קנין סודר ר' בו עיין בש"ך חו"מ סי' קכ"ג ס"ק ל' בשם מהר"ם מינץ ז"ל ומהרש"ם³³,

ג (ד"ה מיהו) שמש"ש רבא (בבב"ב סו, ב) רבאל הודינו חייב הישראל מטעם שהחמץ מוציא מדין שיעבד כיון דהמחוסר גביינא (אפילו כשאין האחריות על הישראל), מירייה תבם שלא אמר מעכשיו וראה שארית הדרה כא, ד ואיך.
גו ראה שיע' ח"מ סי' קיז מ"א (דין אפתיק) וס"ב (שכ"ח גם במשכון), שתלוי אם התנה בפירוש לא דא לך פרעון אלא מו.
מו ח"א ס"ק ג ד"ה ואם. וראה קובץ יגדיל תורה (ג). ע"ע רלד.
מו סוף ס"ד.
מו פ"ד ח"א. וראה ב"ח ד"ה ודא דמוקמינן פס"ד צמח צדק יח, ג.
מו סוף ב.
מו פסקי ריא"ו ס"ב ח"ג אות א. שיש הגבורים (מ, מ"ב). ח"א ס"א.
מו מ"א שם. וראה קרי"א ג.
נ ראה גם לקטני ס"א. סדר מצירת חמץ.
נא דינו קנין סודר.

לו וכלקטני ס"א תנח ס"ו. וראה גם לקטני ס"ט (בלא דרעהו).
לז דא"ש פ"ב ס"ו. מ"א ס"ק א.
לח מוא"כ כשתן את המשכון למלוה ואמר מעכשיו שוב אין האחריות מן הסתם על הלזה. כדלעיל ס"ב ולקטני ס"ו. וכן מהדמה לו את המשכון. כדלקטני ס"ב. וראה לעיל ס' רנו קרי"א ס"ק ג (ד"ה מיהו). שיש עוד נפקא מינה להלכה מזה שלא היה החמץ של הנכרי מנועם. וראה תהלה דוד ח"ג סי' ל"ג.
לט כדלעיל ריש ס"ב; אלא ששם מירייה שרדונו קנה הנכרי במשכבו (כנבואר בגלחמות מ, סע"ב ולקטני קרי"א ס"ק ד), וכאן שלא הודינו לא קנה אלא בקנין המעות שהלזה לו. שאינו מועיל בנכרי (כדלקטני ס"ב וק"א ס"ק ד) אלא בדיעבד (כדלקטני ס' תנח ס"ח). וראה שו"ת שארית יורה א"ח סי' ג. פס"ד צמח צדק (ח, ג; יח, א; יב). קובץ יגדיל תורה (ג). ע"ע רלד.
מ ח"י ס"ק ב.
מא ראה מ"מ עינינו.
מב רא"ש שם. מ"א שם. וראה לעיל ס' רנו קרי"א ס"ק

צינונים לקונטרס אחרון

שהקרי"א שייך לכאן, והכוונת שלו: ע"י קנין סודר. יד סי' ה. טו חו"מ סי' נט.

יג בדפ"ר ציון קרי"א. זה על ס"ו, והכוונת שלו: ע"י קנין סודר. ועפ"י חיקון בכמה דפוסים גם בפנים שם: בקנין סודר. ובקונטרס השלחן הגיה,

הלכות פסח תמא

צה

ור"ה¹¹ ור"ב¹² וע"ש בס' קצ"ד¹³ הרי דינו כאלו לא היה חמצו של ישראל מעולם כיון שכבר נקנה להנכרי לחלוטין קודם הפסח.

ולפיכך אע"פ שבשערה שהלוחה לו הנכרי אמר לו ישראל אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה ממני חובך מאותו זמן ואילך והמותר יהיה שלי¹⁴ ולא הגיע זמן עד לאחר הפסח וכשהגיע זמן פרע לו חובו ונתרצה הנכרי להניח לו חמצו הרי חמץ זה מותר בהנאה¹⁵ כיון שלא עבר עליו הישראל כלום שהרי כבר הקנה אותו להנכרי בקנין גמור קודם הפסח בעד פירעון חובו אם כן כבר נסתלק ממנו ה[ישראל] מכל וכל ושוב אין אחריות החמץ מגניבה ואבירה באונס על ישראל מן הסתם¹⁶ אלא אם כן קיבל עליו בפירוש אחריות החמץ מגניבה ואבירה באונס דאו נאסר החמץ בהנאה כאשר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח כמו שנתבאר בס' ת"מ¹⁷.

ואם התנה הישראל עם הנכרי שלא יתחייב באחריות משערה שהקנה לו ואילך אפילו מגניבה ואבירה מחמת פשיעה¹⁸ שלא ישמרו יפה כדרך השומרים אפילו לכתחלה מותר לו להשהות חמץ זה בתוך ביתו¹⁹ רק שיהיה לעשות לפניו מחיצה גבוהה²⁰ מפחים כמו שנתבאר בס' ת"מ²¹ ע"ש:

י ישראל שהלוחה לנכרי ומשכן הנכרי את חמצו ביד הישראל²² ואמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני יתא חמץ זה קנוי לך²³ מעכשיו²⁴ והגיע הזמן ולא פרעו אף על פי שלא הגיע הזמן עד לאחר הפסח²⁵ וכל ימי הפסח היה החמץ באחריות הנכרי שהתנה עמו²⁶ הישראל שאף אם יגב ממנו או יאבד את יפסיד את חובו בשביל כך הרי חמץ זה אסור

קונטרס אחרון

החסכים הוא ז"ל עמהם, והאריך בראיות הנכרי אינו קונה בקנין סודר²⁷, ויש לחוש לדבריהם לכתחלה באיסור של תורה. ולכך לא הזכרתי קנין סודר בפנים בס' ת"מ²⁸, אבל הזכרתי כאן לענין דיעבד²⁹, מאחר דיש לסמוך בדיעבד על ר"ת³⁰ וסיעתו וטוש"ע בחושן משפט³¹ ואחרונים כאן³²:

<p>נב אולי הכוונה לסי"ב, שהמוכר נהנה אונס הנפשה ובינה ובנא.</p> <p>נג דינו קנין אבא.</p> <p>נד דינו קנין נכרי.</p> <p>נה שאו אין כזה אסמכתא, כדלעיל ס"ה.</p> <p>נו ראה גם לעיל ס"ו (בהרהיט).</p> <p>נז משא"כ לעיל ס"ו, שערין לא הקנה לנכרי לחלוטין ולכן מן הסתם נשאר האחריות על הישראל.</p> <p>נח ס"ט.</p> <p>נט משא"כ בשלא התנה – ראה לקמן ס"ד ולעיל ס' תמ ק"א פ"ק ו, שלכתחלה יש לחוש לדעת האומרים הישומר תנן חייב בפשיעה אף בשל נכרי.</p> <p>ס שבח מורה גם הדיעה ה' דלעיל שם ס"ג, ומותר אף לכתחלה כדלעיל שם ס"ז. וכ"ה לקמן ס"ח.</p> <p>סא ס"ה וש"נ.</p>	<p>סב תוס' דף ל ע"ב. מור וש"ע ס"ב.</p> <p>סג ולא משענבר לך. כדלעיל ס"ב וש"נ. וראה פ"ד צמח צדק יט, א.</p> <p>סד בריהא וגמרא לא, ב (כתבמים ה"מ שישראל מנכרי אינו קונה משכון). מור וש"ע שם.</p> <p>סה רש"י שם ר"ה הנגתך. רא"ש פ"ב ס"י (לענין רשא, כדלעיל ס"ב, וכ"ש במא). ד"ח פ"ד ה"ה (משם רוב הארונים, לענין רשא כ"ל). מור וש"ע שם.</p> <p>סו וכ"ה לעיל ס"ב – שהתנה, אבל מן הסתם האחריות היא על הגמול כשהמשכן אצלו ואמר מנכשו. וראה לקמן ס"ב, שאם לא אמר מעכשיו אין האחריות מן הסתם על הגמול אפילו כשהמשכון אצלו. וראה לעיל ס"ז, שאם לא נתן את המשכן ליד הגמול או מן הסתם נשאר האחריות על הלוח אפילו אמר מעכשיו.</p>
---	--

צייונים לקונטרס אחרון

- אחריות הפשיעה); משא"כ בדין ה' שבסוף הסעיף (כשהתנה שלא יתחייב הישראל באחריות), שמתור לכתחלה, בזה מיידי רק בקנין גמור אגב קרקע וכיו"ב. יט תוס' קידושין ג, סע"א.
- ב שם ס"ד.
- כא מ"א ס"ק א.
- זו ראה גם לעיל ס' ק"א סוף ס"ק ה. וראה בפנים שם ס"ט.
- זי רבן לא נזכר בסדר מכירת חמץ. וראה תיקוני מקוואות ע' קסא.
- יח היינו בדין הא' שכתחלה הסעיף (דמן הסתם אין אחריות גניבה ואבירה באונס על הישראל, רק

הלכות פסח תמא

צמ

בהנאה אפילו היה מונח כל ימי הפסח בבית הנכרי בעליו¹⁰ שחור הישראל והפקדו אצלו¹¹ אף על פי כן כיון שהגיע הזמן ולא פרעו הרי נקנה החמץ להישראל למפרע קודם הפסח משעה שמשכן אצלו הנכרי ואמר לו מעכשיו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני הרי זה כחמוצו של ישראל המופקד ביד נכרי כל ימי הפסח (שהוא אסור בהנאה כמו שנתבאר בס' ת"מ¹²) לפיכך חייב הישראל לבער זה החמץ קודם פסח חמץ שלו ממש¹³ שאם לא יפרע לו הנכרי בזמנו ונמצא שלמפרע היה החמץ שלו ועבר עליו בכל ימצא נח¹⁴:

יא ואם עבר ולא יבערו ובה הנכרי תוך הפסח לפדותו רשאי לקבל ממנו המעות ולהניחו שיטול המצו ואין זה משתכר באיסורי הנאה דכיון שהנכרי פודהו נמצא שלמפרע לא היה של ישראל מעולם ע"ב:

יב ואם לא משכנו ביד הישראל קודם הפסח אלא משעה שהלוח לו עד לאחר הפסח היה מונח החמץ בבית הנכרי ואחר הפסח הוליכו הישראל לביתו¹⁵ אע"פ שהזמן פרעון שקבע לו כבר הגיע קודם הפסח ולא פרע לו ונמצא שכבר נחלת לו החמץ מהנכרי קודם הפסח שהרי אמר לו מעכשיו יהא שלך אם לא אפרע לך ואין כאן אסמכתא¹⁶ אפילו בדינינו ע"ה מכל מקום כיון (ד) שלא משך הישראל את החמץ לביתו קודם הפסח

קונטרס אחרון

(ד) שלא משך בו כך כתב החק יעקב¹⁷, וכ"כ הרמב"ן במלחמות¹⁸ שלא קנהו אלא במשיכה דמשיכת הנכרי קונה בו ע"ש¹⁹. ואף שכתב לענין הנכרי, הוא הדין לענין ישראל מנכרי, דהו דנינא אית להו לכל מילי כמבואר בש"ך לחושן משפט סימן קצ"ד סק"א בשם רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים. ואף שבידו סי' ש"כ²⁰ משמע בקצת אחרונים שם דהוה ספיקא דדינא, הרי חלק על זה הט"ז שם²¹ בשם רמ"א²² וכתב מרפסקו כל הפוסקים²³ בו מכלל דס"ל דבכסף לא קני בו, וכ"מ בתשובת נחלת שבעה²⁴ הביאה החק יעקב בס' חמ"ה²⁵. ומ"ש המ"א²⁶ אפילו לא משכנו בידו אם אמר לו מעכשיו²⁷ בו, ר"ל שהקנהו לו בקנין גמור בקנין סודר או אגב קרקע, כמ"ש המ"א בסק"א²⁸, והוה שסיים המ"א וכמ"ש לעיל, ר"ל בסעיף קטן א', דאי לא תימא הכי הרי לא נוכר בדבריו לעיל כלום מדין זה. וע"כ צ"ל כן, דאם לא כן למה הוזכרו כל הפוסקים ומשכנו בידו גבי ישראל בו, כמו שהקשה הרא"ש²⁹ גבי נכרי שהלוח בו:

עב ח"א ס"ק ד, ובסי' תמ א (שאפילו כשנאסר בהנאה אומר לו הרי שלך לפניך, כדלעיל שם ס"ו, וב"ש כאן).
עג ח"י ס"ק ג, וראה ק"א ס"ק ד.
עד ח"ז סי' עג ס"ו בשם יש מי שאומר, ובש"ך שם ס"ק נ שהוא מוסכם מכל הפוסקים הוא ש"ס ערך (בי"מ סו, רע"ב). וז"ל לקמן ח"ל הואה סכ"ד. וראה גם לעיל ס"ד.
עה וכ"ש ברביהם, כדלעיל ס"ר ולקמן ס"ג.

סז ראש ויסק ס"ק ג. ח"י ס"ק ג.
סח וז"ל בהמאור פ"ב (ב; כ; כשלא אמר מעכשיו רק הרהנו ואחריתו על הישראל, שאינו עובר כשהחזירו לרשות הנכרי). ח"י שם (שאין צורך הרהנו אלא בשביל קנין, ובדלקמן ס"ב).
סט סק"ה א.
ע בי"ח ס"ג ד"ה ונ"ש וישראל. ט"ז ס"ג. ח"י ס"ק ג. פ"ד ח"י תמוז ס"ג ד"ה ונ"ש אבל מתנה (כיון שאינו בידו, משא"כ לעיל ס"ב). וראה גם לקמן שם סכ"ד.
עא רש"י לא, ב ד"ה הגעתיך.

ציונים לקונטרס אחרון

כב ס"ק ו.
כג ט, סע"ב.
כד ראה לעיל בפנים ס"ז, שלכאורה נראה שאף בלא משיכה נקנה החמץ לנכרי, וש"נ.
כה ש"ך ס"ק ה, וראה גם לקמן סי' תמח ס"ח.
כו ס"ק ח.
כז שרי"ת סי' פו.

כח שמעיה קנות בישראל.
כט סי' כט"לא.
ל ס"ק יד.
לא ס"ק ה.
לב אסור.
לג ובדלעיל ס"ט.
לד פ"ב ס"י, ובדלעיל ס"ז.

הלכות פסח תמא

לא קנה אותו בדמים בלבד דהיינו באותן מעות שהלואה לו על חמצו לפי שישאל מוכרי ונכרי מישראל אינו קונה שום דבר בכסף בלבד אלא במשיכה ממעם שנתבאר בחושן משפט סי' קצ"ד ע"ש ולפיכך חמין זה לאחר הפסח מותר אפילו באכילה.

ואפילו משכנו בידו קודם הפסח אם לא אמר לו מעכשיו יהא שלך אלא אמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני יהא שלך מאותו זמן ואילך ולא הגיע הזמן עד לאחר הפסח וכל ימי הפסח היה החמין באחריות הנכרי¹⁰⁷ מגניבה ואבירה באונס שלא התנה עם הישראל שאם יגב ממנו החמין או יאבד יפסיד חובו ומדין תורה הישראל אינו חייב באחריות המשכון של נכרי שבידו מגניבה ואבירה באונס¹⁰⁸ שאף באחריות המשכון שמושכן אצלו מישראל חבירו אינו חייב אלא מדין שומרין שהוא עליו כשומר שכר ממעם שנתבאר בחושן משפט סי' ע"ב ע"ש ואין דין שומרין לממון של נכרי⁹ שהרי אמרה תורה¹⁰⁹ כי יתן איש אל עהו פרט לשל נכרי¹⁰⁹ לפיכך אע"פ שהגיע זמן הפרעון ולא פרע לו ונחלט החמין ביד הישראל מכל מקום כל ימי הפסח היה עדיין של הנכרי ולא היה הישראל מחוייב לבערו מעיקר הדין כיון שלא היה חייב מדין תורה באחריות מגניבה ואבירה באונס והרי דנו בחמצו של נכרי שעבר עליו הפסח שהוא מותר אפילו באכילה.

ואפילו ראה הישראל מדעתו של הנכרי קודם הפסח שהוא רוצה לשקוע חמצו בידו לחלוטין שלא לפרותו ממנו לעולם אין בכך כלום ואין הישראל עובר עליו בבי' אלא אם כן הקנה לו הנכרי את חמצו קודם הפסח בקנין גמור המועיל שלא יוכל לחזור בו מדין תורה¹¹⁰ כגון שאמר לו חמצני שתחת ירך הריני נותנו לך במתנה או כמכירה גמורה בעד המעות שהלית לי או שאמר לי יהיה שלך בעד חובי שבאמירה¹¹¹ נקנה החמין לישראל כמו שנתבאר בחושן משפט סי' ע"ג ע"ש:

יג. אבל אם כבר הגיע זמן הפרעון קודם הפסח ולא פרע לו בומונו הרי כבר נקנה החמין להישראל בקנין גמור קודם הפסח שהרי אמר לו הנכרי אם לא אפרע לך לזמן פלוני יהיה בולו שלך¹¹².

ואע"פ שלא אמר לו מעכשיו יהיה שלך אין כאן דין אסמכתא אף על פי שהחמין הוא שוה הרבה יותר מנכרי חובו דכיון שברנייהם זכה הישראל¹¹³ בכל החמין ואין הנכרי יכול לפרותו ממנו בע"כ שהרי ברנייהם אין דנין דין אסמכתא אם כן אף (ה) ברניינו זכה הישראל שכן הוא דין התורה אם באו לפניך ישראל ונכרי לדין אם יוכל אתה לזכות את

קונטרס אחרון

(ה) ברניינו זכה בו"כ המ"א בסק"ג דברנייהם דיינינן ליה, וכונתו מבוטאת דכל היכא דאיכא זכות לישראל ברנייהם דיינינן ליה ברנייהם מדין תורה, כדאמרנן בב"ק דף ק"ג ברניי אומות

- עו ש"ך סי' א. וראה ק"א סי' ה. לקמן סי' תמח סי' ט"ח.
 שו"ת צמח צדק יוד סי' רלג.
 עז תוס' לא, ב ד"ה שקנתה רא"ש פ"ב סי' מ"ה. מור וש"ע
 סי' ב.
 עה תוס' שבוטעת מר, סע"א. ח"י סי' ח (ראה בי"ח
 סוסיי תמ). וכדלעיל סי' תמ ק"א סי' ו (גבי שופר,
 וה"ה הבא במשכון). וראה לעיל ריש סי' ורש סי'¹⁰⁷,
 שאם אמר מעכשיו ומשכנו בידו מן הסתם האחריות על
 המלה אפילו בנכרי.
 עט סע"ג ב.
- פ מור וש"ע ח"מ סי' שא סי' א.
 פא שמות כב, מ.
 פב מבילתא סוף פס"ו. רמב"ם הל' שכירות פ"ב סי' א.
 פג מ"א סי' ג.
 מד בכמה דפוסים תוקן: וז.
 מה ראה רמ"א שם פ"ג. וראה לעיל סי' תש"ג.
 פו ראב"ד פ"ד ד"ה, ורא"ש פ"ב סי' י – לענין נכרי
 שהלואה לישראל, אלא שבה לא ק"ל מותרו לעיל
 סי' ד, ובאן אפשר כולם יחד, ממשע האמור לקמן.
 פז מ"א סי' ג. וראה ק"א סי' ה.

הלכות פסח תמא

קא

הישראל כדון תורה אמור להנכרי כך הוא כדנינו ואם אתה יכול לזכותו כדניניהם אמור לו כך הוא כדניניהם¹⁰⁹ ולפיכך חייב הוא לבערו בערב פסח מן התורה ואם לא ביערו עד לאחר הפסח הרי הוא אסור בהנאה כדון חמין של ישראל שעבר עליו הפסח:

יד ואפילו לא הגיע זמן הפרעון עד לאחר הפסח וגם לא אמר לו מעכשיו יהיה שלך אף על פי כן צריך הישראל לבערו בערב פסח שהרי אם יגנב או יאבד ממנו מחמת פשיעותו בשמירתו יתחייב באחריותו שלא אמרו אין דין שומרין לממון של נכרי אלא לענין גניבה ואבירה הבאים באונס אבל לא (1) לענין הבאים ע"י פשיעה¹⁰⁹ שהפושע הוא כמזיק בידים¹¹⁰ וכבר נתבאר בסיומן ת"מ¹¹¹ שלכתחלה צריך לבער בערב פסח אף אם אינו חייב אלא באחריות גניבה ואבירה הבאים על ידי פשיעה:

מזן ואם התנה עם הנכרי שכל ימי הפסח לא יתחייב אפילו באחריות גניבה ואבירה הבאים ע"י פשיעה אפילו לכתחלה אין צריך לבערו¹¹² אם לא הגיע זמן הפרעון עד לאחר הפסח ולא אמר לו הנכרי מעכשיו יהיה שלך רק שיהיה לעשות לפניו מחיצה גבוה י' טפחים¹¹³:

מזן ישראל שנתן חמיו לנכרי במתנה על תנאי שהתנה עמו אם לא אעשה לך דבר פלוני לזמן פלוני יהיה כל החמין קנוי לך מעכשיו אע"פ שכבר הגיע הזמן קודם הפסח ולא עשה אותו דבר וכבר נחלם החמין להנכרי מכל מקום כיון שברדנינו לא זכה הנכרי בחמין הזה שהרי אסמכתא בעלמא היא זו שסמך הישראל בדעתו שבודאי יוכל לעשות לו אותו דבר לזמן פלוני ועל סמך זה נתן לו¹¹⁴ ואסמכתא אינו קונה במתנה אע"פ שאמר לו מעכשיו יהא שלך שאין אמירת מעכשיו מועלת להוציא מדין אסמכתא אלא לגבי משכון בלבד מטעם שנתבאר בחושן משפט סי' ר"צ¹¹⁵ ולפיכך חמין זה הוא לאחר הפסח אסור¹¹⁶ בהנאה דהיינו שאסור לכל אדם לקנותו מהנכרי שהרי ישראל בעל החמין עבר עליו בכל

קונטרס אחרון

העולם זכה בו, ע"ש וברמב"ם פרק י' מהלכות מלכים הלכה י"ב. ומ"ש המ"א בס"י ת"מ¹¹⁷ דלא דיינינן כדניניהם, היינו שאין הנכרי קונה בדין תורה מישראל בקנין שאינו אלא כדניניהם, שהרי זכות הוא לו לישראל שיוכל לחזור בו כשירצה, וא"כ עובר עליו בכל יראה, והוא הדין גבי אסמכתא בכנור מישראל דאינו קונה בע"כ של ישראל ולכך עובר עליו בכל יראה להרמב"ם¹¹⁸ וסיעתו. ואף הראב"ד וסיעתו לא חלקו עליו אלא משום דהישראל גמר ומקני כיון שברדניניהם אין דנין אסמכתא¹¹⁹, כמה שכתב המ"א בס"י ת"מ¹²⁰:

(1) לענין הבאים ע"י בו עיין במ"ש בס"י ת"מ¹¹⁷:

<p>אא סעף 10. אב שבוה מרה גם הרעה ה' רעול שם ס"ג, ומותר אף לכתחלה כרעיל שם סמ"ז. וכה לעיל סוף ס"ב. אג כרעיל ס"י תמ ס"ה וש"ג. אד כרעיל ס"י בהג"ה, וש"ג. אה בסמ"ע שם ס"ק יח וס"ק מ. אז מ"א ס"ק ב ר"ה ואם.</p>	<p>פח ברייתא ב"ק ק"ג, א. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ב. וראה שו"ת צמח צדק ס"י מה אה ה. מנחת פתים ה"ל פ"י תה ר"ה ובאמת. שו"ת לחם שלמה ס"י ע"ג אה ג וס"י ע"ג אה ה ואילך. פט רמב"ם הל' שביעות פ"ב הל"ג. שו"ת הר"מ ס"י מו ס"ק קבו וס"י שא ס"ק ג. ונתבאר לעיל ס"י תמ ק"א ס"ק ג. וראה גם לעיל סוף ס"ב. צ רמב"ם שם. וראה גם לעיל ס"י תמ ס"י בהג"ה.</p>
---	--

צינונים לקונטרס אחרון

שבוה לא קי"ל כהראב"ד, אלא כהרמב"ם, וכרעיל ס"ד. וראה תהלה לדרו ח"צ ס"י לד אות ז. לח ק"א ס"ק ו. לח ס"ק ה ר"ה מ"ש המשאת בנימין. לו פ"ד ה"ה. לו ראה קובץ גידיל תורה (ג"י) לג ע' קג. אלא

ימצא¹⁹ אם לא חזר ונתנו לנכרי כמתנה גמורה קודם הפסח בלי שום תנאי ועל דרך שנתבאר למעלה²⁰.

ואם החמץ הוא עדיין ברשות הישראל שלא נתנו עדיין ליד הנכרי אסור לו ליתנו לו כדון כל איסורי הנאה שאסור ליתן אותו לנכרי אבל אם כבר נתנו ליד הנכרי קודם הפסח אע"פ שהוא אסור בהנאה לאחר הפסח אף על פי כן אין הישראל מחוייב לפדותו מהנכרי כדי לבערו מן העולם שהרי אין מניע לו שום הנאה ממה שתמצו נחלט ביד הנכרי כיוון שלא נתנו לו בעד חובו אלא בתורת מתנה²¹.

תמב דין ביעור התערובת חמץ קודם הפסח ובו ל"ד סעיפים:

א כוית¹ חמץ הוג גמור שנתערב במין מאכל אחר אם יש בתערובת הזה מעם חמץ חייב לבערו בערב פסח מן התורה² ואם לא ביערו עובר עליו בכל יראה וכל ימצא אף על פי שיש בוה התערובת יותר מכרי אכילת פרס³ (פירוש ג' ביצים שהן חצי ככרי) ונמצא שבפרס מהתערובת אין בו כוית חמץ ואם כן אפילו אכל כל התערובת בפסח אינו לוקה מן התורה⁴ לפי שכוית החמץ הוא מעורב בכל התערובת ונמצא ששדה באכילת כוית חמץ כדי שהיית אכילת כל התערובת שיש בו יותר מפרס⁵ והלכה למשה מסיני הוא שכל ששדה באכילת כוית⁶ יותר משהיית אכילת פרס בצמצום אינו חייב באכילה זו⁷ מכל מקום לענין כל יראה וכל ימצא עובר עליו אף שכוית החמץ הוא מפורד בכל התערובת שיש בו יותר מפרס אף על פי כן כיון שכל חלקיו הן מונחין בכלי אחד⁸ ומעורבין במין מאכל אחר הרי הן מצטרפין זה עם זה לשיעור כוית⁹ ואינו כמלץ בהתערובת כיון שנגיש בו החמץ¹⁰:

ב ואם שכח ולא ביערו בערב פסח ונוכר בתוך הפסח חייב לבערו מן העולם לגמרי אע"פ שכבר ביטל את החמץ הזה קודם הפסח ויברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ כמו שיתבאר בס' תמ"ו¹¹:

צא ראה לעיל ס' תמ ס"ג.

צב סעיף ב'.

צט מ"א ס"ק ג' ד"ה אבל אם.

סימן תמב

א כוכבין יג"ל תורה (ג') חוב' י (ראה נמוא שם) דפסו תלמינו כתי"ק הרה"ק נהר"ל של סימן זה, באיה שניו לשון בהוספת מ"מ וציונים. כן נדפס כתי"ק כגון מנהגותיו בהר"ק בתל"ע ע' 117. עיקרי השנויים וכן ה"מ"ם וציונים יועתקו לקצת בשו"ג¹ (באותיות מדרגשות, משאר ה"מ"ם שרדפוסם ראשון).

ב משא"כ כשאין בו מעט, כגון מין במינו (כרלקמן ס"ג) או שנתנים אותו רק קודם (כרלעיל) בענין המצות שלפני ס' תמב, שגם אימור האכילה מן התורה הוא רק בכוית בכרי אכילת פרס. וראה שם בשו"ג, מכת"א.

ג ח"י ס"ק א וס"ק ד (בתשובה) בשם הסכמת האחרונים. פ"ח ס"א ד"ה מ"ש התערובת. משמעות מ"א רס"ז תנא (וב"ה בנ"א כאן ריש הסמן, בשם כ"מ מ"ד ד"ה, אפילו בקודם, אלא שבה לא קי"ל כוונה, כרלעיל). וראה גם לקצת ס"ז בהג"ה, קול"א ריש ס"ק ג'.

ד ראה לקצת ס' תריב ס"ד ב' דעות בזה, ובשל תורה ח"ק אחר המחמיר. וראה גם לעיל בענין המצות שלפני ס' תמב, בשו"ג² מכת"א.

ח לכל השמות, חמץ משמט ר"ת וסעיפו, שיתבאר לקצת ק"א ס"ק ג'.

ו רא"ש חולק פ"ו ס' ל בשם רבינו חיים. מור י"ד ס' צח בשמנו. וראה לקצת ק"א ס"ק ו' וס"ק ח' הדברי קי"ל.

ז ראה רש"י סדר, א ד"ה פרס. פני הושע שם ד"ה מאי כוית.

ח בכת"א: אפילו בטינית.

ט משנה כריתות י"ב, ב כהכנסים. רמב"ם הל' מאכלות אמורות פ"ד ה"ח. וראה גם לקצת ס' תריב ס"ג.

י כרלקמן סכ"ח, שצנענים זה אין דינו כפחות מכוית חלקטן ס' תמב ס"ג (אבל ראה ק"א שם ס"ק א ס"ד"ה והנה לתוספת, אם דינו כפחות מכוית לענין ביעור וראה הע"ב תתמנ ע' 30).

יא מ"א ס"ק א.

יב בכת"א: שטח חזק. משא"כ במין במינו, או שנתנים אותו רק לקודם, ובצנעין לעיל. וראה הערות לש"ע אר"ה הל' פסח.

יג סעיף א (במצוא חתיכת חמץ בפסח). וראה ק"א שם ס"ק א ד"ה והנה לתוס', משמעות הרא"ש פ"ג ס"א, שגם בתערובת כוית כויתו מכרי אכילת פרס אין צריך לברך על ביעורו כשביטלו (כמו בפחות מכוית, וכרלקמן ס"ז). וראה הע"ב תתמנ ע' 30.